

MODALITĂȚI DE CLASIFICARE ȘI CODIFICARE A CERAMICII POPULARE ROMÂNEȘTI

JANA NEGOIȚA

Muzeul Satului și de artă populară
București

În contextul social-istoric contemporan, caracterizat prin profunde transformări revoluționare în toate domeniile, muzeologia este chemată să răspundă unor sarcini mereu mai complexe, impuse de societatea noastră socialistă.

Documentele de partid și de stat reliefează pregnant liniile direcționale ale activității muzeale: continuarea investigării, a cercetării științifice, dezvoltarea patrimoniului, asigurarea permanenței acestuia precum și punerea sa în valoare într-un mod cât mai eficient. Pe aceste coordonate sînt axate toate acțiunile concrete circumscrise funcțiilor muzeului — de cercetare-dezvoltare, conservare-restaurare și educație-valorificare. Dependent de etapa pe care muzeul o parcurge în evoluția sa, oricare dintre aceste funcții poate deveni prioritară. În stadiul actual de dezvoltare a muzeelor din țara noastră, întocmirea unei riguroase evidențe științifice constituie un aspect major al muncii, pregnant pus în lumină și de Legea ocrotirii patrimoniului cultural național.

În domeniul etnografiei, valorificîndu-se o îndelungată experiență a muzeelor de profil, s-au elaborat norme unitare de evidență, menite să permită centralizarea tuturor datelor existente precum și, ulterior, prelucrarea acestora cu ajutorul ordinarilor. Pentru a putea răspunde acestui deziderat se impune elaborarea unor sisteme proprii de clasificare menite să permită codificarea informațiilor deținute pînă acum și care, în același timp, să lase cîmp liber pentru viitoare cercetări.

În cele ce urmează, ne vom referi doar la domeniul ceramicii populare românești, domeniu asupra căruia studiile de analiză și sinteză¹ de pînă acum oferă, credem, suficiente date pentru a se putea trece la stabilirea unor criterii de clasificare și codificare pertinente, de ordin teoretic, cum ar fi normarea factorilor descriptivi. Clasificarea pe care o aducem în discuție se bazează în principal pe criteriul tehnicii de producere și decorare a pieselor de ceramică populară. Acest criteriu se impune ca primordial întrucît constituie, pe de o parte, elementul definitoriu al genului și pe de altă parte, locul geometric al tuturor categoriilor

de obiecte circumscrise acestuia. Alte elemente caracteristice: forma, motivele decorative, cromatica etc. comportă, firește și ele, posibilități de codificare asupra cărora vom reveni.

Prima etapă în stabilirea propunerii noastre de clasificare a constat din precizarea grupelor de parametrii caracteristici tehnologiei ceramicii populare românești:

- a) tehnică de modelare;
- b) aspectul pastei;
- c) procedee de obținere a impermeabilității;
- d) procedee pregătitoare decorului;
- e) procedee decorative care intervin asupra pastei vasului;
- f) procedee decorative realizate cu ajutorul culorii.

Concretizînd parametrii fiecărei grupe și aplicînd în codificare un sistem alfa-numeric, se ajunge la următoarea clasificare:

A. Tehnici de modelare:

01. — ceramică modelată cu mîna;
- 02 — ceramică modelată la roată;
- 03 — ceramică realizată cu tiparul;

B. Aspectul pastei:

- 01 — ceramică neagră;
- 02 — ceramică roșie;
- 03 — ceramică albă;
- 04 — faianță;
- 05 — gresii.

C. Procedee de obținere a impermeabilității:

- 01 — lustruire;
- 02 — smălțuire interioară;
- 03 — smălțuire interioară și exterioară;
- 04 — smălțuire parțială cu rol practic;
- 05 — smălțuire parțială cu rol decorativ.

D. Procedee pregătitoare decorului:

- 01 — angobarea.

E. Procedee decorative care intervin asupra pastei:

- 01 — incizarea;
- 02 — sgrăfitarea;
- 03 — ștampilarea;
- 04 — reliefarea;
- 05 — îmbrinarea;
- 06 — ajurarea;
- 07 — decuparea.

F. Procedee decorative realizate cu ajutorul culorii :

- 01 — stropirea ;
- 02 — scurgerea vopselei ;
- 03 — pictarea cu cornul ;
- 04 — pictarea cu pensula ;
- 05 — decorarea cu degetul ;
- 06 — pictarea cu pana ;
- 07 — decorarea cu pieptenul ;
- 08 — decorarea cu fusul ;
- 09 — jirăvirea.

Acest sistem de clasificare oferă, credem, o serie de avantaje fiind un sistem deschis care permite înscrierea unui număr mare de descriptori, detalierea lor putând merge mai departe. Totodată, se creează posibilități multiple de regăsire a informațiilor, în funcție de cerințele tot mai complexe ale cercetării științifice. Se pot efectua, astfel, diferite analize statistice care pot conduce pe parcurs la informații noi și deci la concluzii de ordin teoretic sau practic pe care, în prezent, nu le putem prevedea. Un alt avantaj este dat de faptul că, bazându-se pe logica internă a procesului tehnicii populare, sistemul de clasificare pe care îl propunem poate fi refăcut cu ușurință de către cercetătorul-etnograf, devenind un instrument de lucru util în sistemul de evidență al fiecărui muzeu.

În vederea centralizării datelor la nivel național, sistemul unitar de clasificare și codificare se cere înscris pe toate tipurile de fișe utilizate în muzeu : analitice, sintetice sau de catalog. Dintre rubricile pe care orice fișă științifică le cuprinde, considerăm că este necesară codificarea acelor informații care oferă un câmp larg de investigație atât la nivelul actual de cunoaștere cât și în perspectiva amplificării viitoare a cercetării. Menționăm în ceea ce privește ceramica :

- denumirea (literară și locală) ;
- centrul de producție ;
- zona de proveniență și de circulație ;
- datarea (certă sau probabilă — la nivel de decade) ;
- amplasarea obiectului în cadrul patrimoniului general (muzeu, colecții particulare) și în cadrul fiecărui muzeu în parte (expoziție permanentă, temporară, depozit) ;
- tipologia formelor ;
- repertoriul elementelor decorative caracteristice ;
- cromatică ;
- existența inscripțiilor.

Unele dintre aceste aspecte pot fi soluționate cu ajutorul sistemelor de codificare deja existente în alte domenii (codul localităților din R.S.R., codurile de culoare etc.). Pentru altele însă este necesară elaborarea de sisteme de codificare proprii etnografiei.

În acest sens, obiectivele de maximă urgență credem că sînt următoarele : stabilirea unui nomenclator de termeni — literari și locali —

care să evite sinonimiile sau eventualele confuzii de tipul : bliid — strachină — taler — taier — tăner ; ulcior — ol etc ; elaborarea tipologiei formelor proprii ceramicii populare precum și realizarea unui repertoriu general de motive decorative, clasificate după norme unanim acceptate de către cercetători.

Totodată, este imperios necesar ca diferitele propuneri de clasificare și codificare, elaborate deja de către specialiști, să fie supuse unei dezbateri largi urmînd ca, în urma publicării de noi materiale, să se realizeze un sistem unitar de clasificare. Omologarea acestuia și stabilirea unui limbaj unitar vor contribui în mare măsură la găsirea soluțiilor optime în vederea trecerii pe o treaptă superioară a cercetării etnografice din țara noastră.

NOTE :

1. Arta populară românească. Ed. Academiei R.S.R., 1970 (Ceramica) ; B. Slătineanu, P. H. Stahl, P. Petrescu, Arta populară în R.S.R. Ceramica, ESPLA, 1958 ; B. Slătineanu, Ceramica românească, București, 1938 ; C. Nicolescu, P. Petrescu, Ceramica românească tradițională, Ed. Meridiane, București, 1974 ; B. Slătineanu, Studii de artă populară, Ed. Minerva, 1972 ; Fl. B. Florescu, T. Mogoș, Arta populară din regiunea Crișana. Ceramica populară din regiunea Crișana, Oradea, 1976 etc.

CLASSIFICATION ET CODE POUR UNE COLLECTION DE CERAMIQUE POPULAIRE ROUMAINE

RÉSUMÉ

A l'étape actuelle du développement de la muséologie roumaine, l'établissement d'un système unitaire de classification et de codification scientifique devient de plus en plus nécessaire. L'auteur propose quelques possibilités d'application d'une certaine méthode dans le domaine de la céramique populaire roumaine.

La classification proposée s'appuie sur les critères de la technique de réalisation et de la décoration en poterie. On a choisi les classes suivantes d'items :

- la technique de la réalisation (à la main ou à la roue) ;
- l'aspect de la pâte (noir, rouge, blanche) ;
- procédés concernant l'imperméabilisation ;
- procédés préparant l'ornementation ;
- procédés décoratifs intervenant dans la pâte utilisée ;
- procédés décoratifs réalisés à l'aide des couleurs.

Le système de codification en ce qui concerne la poterie nous donne la possibilité d'inscrire un grand nombre des éléments descriptifs et un même temps de retrouver facilement les informations recherchées.

D'autres items sont aussi en vue, ce qui rend le système de classification encore plus complexe en ce qui concerne ses possibilités informationnelles. L'auteur propose également les items suivants :

- la désignation (littéraire et locale) ;
- le centre de production ;
- la région d'où proviennent les pièces de poterie et leur circulation ;
- date de la fabrication (sûre ou probable) ;
- la hiérarchisation de l'objet dans le patrimoine général ainsi que dans les collections muséales ;
- la typologie des formes ;
- le répertoire des éléments décoratifs ;
- la chromatique ;
- l'existence des inscriptions.

Grâce à la contribution des chercheurs dans ce domaine on pourra établir un langage documentaire unitaire dont l'homologation aidera la muséologie roumaine à accéder à un niveau supérieur.